

"Hakikî hakaik-i eşya, esmâ-i İlâhiyedir. Mahiyet-i eşya ise, o hakaikin gölgeleridir." ifadesini açıklar mısınız? "Yirmi esma" hangileridir?

Malumdur ki, gölge asıldan haber verir. Asıl olmadan gölge de olmaz. Şu kâinat bir gölge olunca, bu gölgelerin bir asla dayanması elbette gereklidir. O asıl ise, Cenab-ı Hakk'ın isimleridir.

İnsan, zatının birliğiyle beraber pek çok ünvana sahip olabilir. Söz gelimi, elbise dikmesiyle terzi, resim yapmasıyla ressam, hitabetiyle hatiptir...

Diktiği bütün elbiseler onun terziliğine, bütün resimleri ressamlığına, bütün konuşmaları hatipliğine bakar, şهادet eder. Bu eserlerin kaynağı o zâtın adı geçen unvanları olduğu gibi, kâinattaki bütün eserler Allah'ın isim ve unvanlarının tecellileridir.

Mimar Sinan'ın yaptığı yüzlerce eser, onun mimarlığının bir yansımasıdır. Öyle de her bir ilahi sanat, onunla alâkalı isimlerin gölgeleridir diyebiliriz.

"Demek, Sâni-i Zülcelâlin ve Hakîm-i Zülcemâlin ve Kadîr-i Zülkemâlin zâtındaki cemâl-i zâtî ve kemâlât-ı zâtîyesi terahhum ve tahannün ister ve *Rahmân* ve *Hannân* isimlerini tecelliye sevk eder."

"Terahhum ve tahannün ise, rahmet ve nimeti göstermekle *Rahîm* ve *Mün'im* isimlerini cilveye sevk eder."

"Rahmet ve nimet ise teveddüd, taarrüf şe'nlerini iktiza edip *Vedûd* ve *Mâruf* isimlerini tecelliye sevk eder, masnuun bir perdesinde onları gösterir."

"Teveddüd ve taarrüf ise, lütuf ve kerem mânâlarını tahrik eder, *Lâtif* ve *Kerîm* isimlerini, masnuun bazı perdelerinde okutturuyor."

"Lütuf ve kerem şe'nleri ise, tezyin ve tenvir fiillerini tahrik eder, *Müzeyyin* ve *Münevvir* isimlerini, masnuun hüsün ve nuraniyeti lisanıyla okutturur."

"Ve o tezyin ve tahsin şe'nleri ise, sun' ve inâyet mânâlarını iktiza eder ve *Sâni* ve *Muhsin* isimlerini, o masnuun güzel simasıyla okutturur."

"Ve o sun' ve inâyet ise, bir ilim ve hikmeti iktiza eder ve ism-i *Alîm* ve *Hakîm*'i, o masnuun intizamlı, hikmetli âzâsıyla okutturur."

"O ilim ve hikmet ise, tanzim, tasvir, teşkil fiillerini iktiza ediyor; *Musavvir* ve *Mukaddir* isimlerini, masnuun hey'etiyle, şekliyle okutturur, gösterir."

"İşte, Sâni-i Zülcelâl, bütün masnuatını öyle bir tarzda yapmış ki, ekserisi, hususan zîhayat kısmı, çok esmâ-i İlâhiyeyi okutturur. Güya herbir masnuuna ayrı ayrı, birbiri üstünde yirmi gömlek giydirmiş, yirmi perdeye sarmış; her gömlekte, her perdede ayrı ayrı esmâsını yazmış."(1)

Bu metinde; on altı isim zikredilmektedir. İlk cümlede geçen Cemal, Celal, Kadir ve Kemal sıfatlarını da dâhil edersek, tam yirmi adet olur. Burada esas olan belli bir rakam değil, her bir ismin nakşını yani tecellisini görüp okuyabilmektir.

(1) bk. [Sözler, Otuz İkinci Söz, Üçüncü Mevkif.](#)